



TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA
FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN

Tutkimuseettinen neuvottelukunta

Toimintakertomus | 2019

www.tenk.fi





Tutkimuseettisen neuvottelukunnan toimintakertomus 2019

1 | NEUVOTTELUKUNNAN KOKOONPANO JA KOKOUKSET

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) asettama asiantuntijaelin, joka käsittelee tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Sen tehtävänä on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä ja ennaltaehkäistä tutkimusvilppiä (Asetus tutkimuseettisestä neuvottelukunnasta 1347/1991). OKM asettaa TENKin jäsenet tiedeyhteisön esityksestä kolmivuotiskausiksi.

Neuvottelukunnan toimikausi vaihtui vuoden 2019 aikana. Päättyneellä toimikaudella 1.2.2016 - 31.1.2019 puheenjohtajana toimi kansleri emerita **Krista Varantola** Tampereen yliopistosta ja varapuheenjohtajana yliopistonlehtori **Pekka Louhiala** Helsingin yliopistosta. Heidän lisäksi neuvottelukunnassa oli kahdeksan muuta jäsentä:

- Johtava tutkija **Kari Hämäläinen**, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)
- Vanhempi tutkija **Jyrki Kettunen**, Yrkeshögskolan Arcada
- Professori **Erika Löfström**, Helsingin yliopisto
- Professori **Rainer Oesch**, Helsingin yliopisto
- Professori **Riitta Salmelin**, Aalto-yliopisto
- Ohjelmajohtaja **Sirpa Thessler**, Luonnonvarakeskus
- Professori **Risto Turunen**, Itä-Suomen yliopisto
- Lakimies **Meri Vannas**, Suomen Akatemia

OKM asetti uuden neuvottelukunnan toimikaudelle 1.2.2019 – 31.1.2022. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii dekaani, professori **Riitta Keiski** Oulun yliopistosta ja varapuheenjohtajana professori Erika Löffström Helsingin yliopistosta. Heidän lisäksi neuvottelukunnassa on kahdeksan muuta jäsentä:

- Johtava tutkija Kari Hämäläinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- Lakiasiainjohtaja **Matti Karhunen**, Teknologian tutkimuskeskus VTT
- Kehitysjohtaja **Leena Liimatainen**, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- Erityisasiantuntija **Susanna Näreaho**, Metropolia Ammattikorkeakoulu
- Professori Riitta Salmelin, Aalto-yliopisto
- Ohjelmajohtaja Sirpa Thessler, Luonnonvarakeskus
- Apulaisprofessori **Alexi Tornio**, Turun yliopisto (elokuu 2019 asti kliininen opettaja, Helsingin yliopisto)
- Professori Risto Turunen, Itä-Suomen yliopisto

Neuvottelukunnan pysyvänä asiantuntijana toimii kansleri emerita Krista Varantola ja sihteerinä TENKin pääsihteeri, dosentti **Sanna-Kaisa Spoof**.

Kautensa päättäneellä neuvottelukunnalla oli vuoden alussa yksi kokous, jossa myös 1.2.2019 aloittanut neuvottelukunta oli läsnä. Tämän jälkeen uusi neuvottelukunta kokoontui seitsemän kertaa. Joulukuun kokous pidettiin Lappeenrannassa kaksipäiväisen vierailun yhteydessä 18.–19.12.2019 Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUTissa.



Kuva 1: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) jäsenet kaudella 1.2.2019 - 31.1.2022.

2 | ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA, TAPAHTUMAT JA KOULUTUS

2.1. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)

TENKin ennaltaehkäisevään eettiseen ohjeistukseen *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012* (HTK-ohje) ovat sitoutuneet kaikki yliopistot, ammattikorkeakoulut ja lähes kaikki julkisen rahoituksen piirissä olevat tutkimuslaitokset sekä muun muassa Suomen Akatemia, Business Finland ja Valtioneuvoston kanslia. Vuoden 2019 lopussa allekirjoittajatahoja oli yhteensä 81. HTK-ohjeen piirissä on arviolta 25 000–30 000 yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimushenkilökunnan jäsentä.¹

Kolmikielinen HTK-ohje on tilattavissa maksutta TENKin toimistolta. Sen pdf-versio ja lyhyt HTK-prosessista kertova opetusvideo löytyvät osoitteesta www.tenk.fi.

HTK-ohjeesta tuotettiin yhteistyössä Vastuullinen tiede -hankkeen kanssa kiinalais–englantilainen ja venäläis–englantilainen laitos ja yhteistyössä Suomen Madridin-instituutin kanssa espanjankielinen laitos. HTK-ohjeen Suomessa toimivien kansainvälisten tutkijoiden käyttöön tarkoitettua ja Suomen ohjeista kiinnostuneille toimitettua laitoja ovat ladattavissa TENKin verkkosivuilla: www.tenk.fi.

TENK käynnisti tutkijan ansioluettelomallin päivitystyön. Päivityksestä vastasi TENKin koolle kutsuma työryhmä, jonka puheenjohtajana toimi TENKin puheenjohtaja, dekaani, professori Riitta Keiski (Oulun yliopisto) ja jäseninä olivat Suomen Akatemian edustajana tiedeasiantuntija **Tiina Petänen**, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFIn edustajina kehittämisspäällikkö **Markku Ihonen** Tampereen yliopistosta ja erityisasiantuntija **Erja Ämmälähti** Aalto-yliopistosta sekä Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arenen edustajana tutkimuspäällikkö **Seliina Päällysaho** Seinäjoen ammattikorkeakoulusta.

2.2. Tutkimuseetiikan tukihenkilöt

Vuoden 2019 loppuun mennessä TENKin käynnistämässä tutkimuseetiikan tukihenkilöjärjestelmässä oli mukana yhteensä 64 tutkimusorganisaatioita ja tukihenkilöitä yhteensä 124. Tukihenkilöt antoivat neuvontaa erilaisissa tutkimuseetiikkaan liittyvissä tapauksissa. Tutkimuseetiikan tukihenkilökoulutukset ja verkostoitumistilaisuudet järjestettiin toukokuussa Tampereella Avoimen tieteen kevätpäivien yhteydessä ja marraskuussa Helsingissä.

¹ Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu – Tutkimus- ja kehittämistoiminta, <https://vipunen.fi/fi-fi/kkyhteiset/Sivut/Tutkimus--ja-kehitysty%C3%B6.aspx>

2.3. Vastuullinen tiede

TENK toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa *Vastuullinen tiede -tietopankki avoimen tieteen aikakaudelle* -hanketta (1.1.2018–31.12.2020) yhdessä Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan (TJNK) kanssa. Hankkeessa tuotettu vastuullinentiede.fi-sivusto on opas tutkimusetiikan ja tiedeviestinnän hyviin käytänteisiin suomalaisessa tiedeyhteisössä. Sivustosta on myös ruotsin- ja englanninkieliset versiot.



Kuva 2: Tutkimusetiikan barometri julkistettiin 7.5.2019. TENKin puheenjohtaja Riitta Keiski (vas.), barometrityön koordinaattori Anni Sairio, kirjoittajat Lotta Pitkänen ja Ari Salminen Vaasan yliopistosta sekä TENKin pääsihteeri Sanna-Kaisa Spoof.

Ensimmäinen kansallisen tutkimusetiikan barometrikysely toteutettiin TENKin, Vastuullisen tieteen ja Vaasan yliopiston yhteistyönä. Kyselyllä selvitettiin hyvän tieteellisen käytännön loukkauksia suomalaisessa tutkimusmaailmassa. Selvityksen vastuullisena johtajana toimi emeritusprofessori **Ari Salminen** Vaasan yliopistosta. Raportti *Tutkimusyhteisöissä kaikki hyvin? Tutkimusetiikan barometri 2018* julkaistiin toukokuussa 2019.

Vuonna 2019 Tieteellisten seurain valtuuskunnan yhteydessä toimivat vastuullisen tieteen asiantuntijaelimet käynnistivät työn yhteisen verkkoportaalin luomiseksi. Uusi vastuullinentiede.fi -etusivu yhdistää avoimen tieteen koordinaation, Julkaisufoorumin, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan, Tutkimuseettisen neuvottelukunnan sekä *Vastuullinen tiede. Tutkimusetiikka ja tiedeviestintä Suomessa* -artikkelisivuston yhdeksi kokonaisuudeksi.

2.4. Tapahtumat

TENK järjesti 10.1.2019 Tieteen päiville keskustelutilaisuuden ”Rohkeus puuttua tiedevilppiin”. Pääsihteeri Sanna-Kaisa Spoofin kanssa aiheesta esitelmöivät TENKin varapuheenjohtaja Pekka Louhiala ja TENKin jäsen Erika Löfström.

Vuosittainen Etiikan päivä -seminaari pidettiin 13.3.2019 Tieteiden talolla Helsingissä. Seminaarin aiheena oli ”eettinen ennakoarviointi muutoksessa”. TENK järjestää Etiikan päivän yhteistyössä kansallisten eettisten neuvottelukuntien kanssa. (LIITE 4)

Muita TENKin vuonna 2019 järjestämiä tutkijayhteisölle tarkoitettuja avoimia tilaisuuksia:

- Tutkimusetiikan barometrin julkistaminen 7.5.2019
- Uudistetun ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohjeen julkistaminen 16.9.2019
- Kiinan-, venäjän- ja espanjankielisten HTK-ohjeiden julkistaminen ja keskustelu- ja verkostoitumistilaisuus Suomessa toimiville kansainvälisille tutkijoille 19.11.2019

Kaikki tapahtumat järjestettiin Tieteiden talolla Helsingissä.

3 | HYVÄN TIETEELLISEN KÄYTÄNNÖN (HTK) LOUKKAUSEPÄILYJEN KÄSITTELEMINEN

3.1. TENKille ilmoitetut HTK-loukkausepäilyt ja todetut loukkaukset

Vuosi 2019 oli poikkeuksellisen vilkas HTK-prosessien suhteen. TENKin toiminnassa ruuhkautumista aiheutti se, että ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) opinnäytteet olivat erityishuomion kohteena.

Vuonna 2019 Suomen yliopistot, ammattikorkeakoulut ja muut HTK-ohjeeseen sitoutuneet tutkimusorganisaatiot ilmoittivat TENKille 34 uudesta hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilystä, joista 13 koski ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetöitä.

Jokainen yksittäinen epäily selvitettiin siinä organisaatiossa, missä epäilyn alainen tutkimus tai opinnäyte oli tekeillä tai tehty.

TENKille saapuneiden ilmoitusten mukaan vuoden aikana ammattikorkeakouluissa saatettiin päätökseen 21 HTK-prosessia. Näistä tutkituista tapauksista 11:ssä todettiin HTK-loukkaus, joista yhdeksässä oli kyseessä vilppi ja neljässä tämän lisäksi myös piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Kahdessa tapauksessa ammattikorkeakoulun päätös ei erittele, onko HTK-loukkaus katsottu vilpiksi vai piittaamattomuudeksi.

Muissa tutkimusorganisaatioissa saatettiin päätökseen 26 HTK-prosessia, joista osa oli käynnistynyt jo aiemmin. Näistä tutkituista tapauksista neljässä todettiin HTK-loukkaus, joissa kaikissa oli kyseessä vilppi ja kahdessa tämän lisäksi myös piittaamattomuus.

Ilmoitetuista tapauksista 11:ssä asian käsittely oli vuoden lopussa kesken tai keskeytetty.

Todettujen HTK-loukkausten tapauslyhennelmät esitetään kohdassa 3.2.

TENKille ilmoitetut HTK-loukkausepäilyt ja todetut HTK-loukkaukset, lkm (suluissa YAMK-opinnäytteitä koskevien ilmoitusten lukumäärä)	2019	2018	2017	2016	2015
Tutkimusorganisaatioiden ilmoitukset uusista HTK-loukkausepäilyistä	34 (13)	40 (16)	21	20	24
Tutkimusorganisaatioissa päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa todettiin HTK-loukkaus: vilppi	13 (9)	12 (7)	1	2	4
Tutkimusorganisaatioissa päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa todettiin HTK-loukkaus: piittaamattomuus	6 (4)	7 (0)	4	1	3
Tutkimusorganisaatioissa päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa ei todettu HTK-loukkausta	21 (6)	15 (0)	17	16	17

Taulukko 1: Tutkimuseettiselle neuvottelukunnalle ilmoitetut HTK-loukkausepäilyt ja todetut HTK-loukkaukset, lukumäärä (suluissa YAMK-opinnäytteitä koskevien ilmoitusten lukumäärä).

3.2. Tutkimusorganisaatioissa todetut HTK-loukkaukset

Tapaus 1: Tutkimusaineiston ja -idean plagiointi rahoitushakemuksessa oli anastamista

Tekniikan alan tohtori A oli jättänyt kaksi samansisältöistä rahoitushakemusta, joiden epäiltiin olevan plagioituja samassa tutkimushankkeessa työskennelleen tohtori B:n jo aiemmin jättämästä rahoitushakemuksesta. Yliopiston suorittamassa HTK-tutkinnassa epäily varmistui, ja rehtori katsoi A:n syyllistyneen tutkimusaineiston ja -idean anastamiseen. Lisäksi A:n katsottiin syyllistyneen muuhun epäasialliseen menettelyyn jättäessään saman hakemuksen useaan rahoitushakuun. Yliopisto toimitti päätöksen ja tutkintaryhmän loppuraportin tiedoksi rahoittajalle jatkotoimenpiteitä varten.

Tapaus 2: Autoetnografisessa tutkimuksessa havaitut epäkohdat todettiin vilpiksi ja piittaamattomuudeksi

Yliopiston humanististen tieteiden tutkijoiden A ja B epäiltiin syyllistyneen useisiin HTK-loukkauksiin julkaisunsa etnografisessa kuvailussa. Vaikka artikkelissa käsiteltyjen henkilöiden nimet oli muutettu, he olivat epäilyn mukaan yhä helposti tunnistettavissa. Tutkittaville henkilöille ei ollut kerrottu, että he ovat osana tutkimusta. Julkaisun autoetnografisen kuvauksen epäiltiin myös sisältävän asiavirheitä. Esiselvityksen perusteella yliopisto totesi tutkijoiden A ja B syyllistyneen piittaamattomuuteen hyvästä tieteellisestä käytännöstä, joka ilmeni tutkimustulosten ja käytettyjen menetelmien huolimattomana ja harhaanjohtavana raportointina sekä tiedeyhteisön harhaanjohtamisena. Julkaisun katsottiin sisältäneen myös vilpillistä sepittämistä sekä toisen tutkijan työn epäasiallista vaikeuttamista, koska tutkittavat henkilöt olivat itsekin tutkijoita.

Tapaus 3: Ansioiden paisuttelu professorin tehtävän hakuasiakirjoissa oli vilpillistä

Taidealan professuurin täytössä epäiltiin valituksi tulleen hakijan A esittäneen ansioitaan harhaanjohtavalla tavalla hakuasiakirjoissa. Yliopisto oli käsitellyt asian aiempien vuosien aikana jo kahdesti, mutta todennut molempien esiselvitysten jälkeen, ettei HTK-loukkausta ollut tapahtunut. TENK antoi asiassa kaksi lausuntoa vuosina 2017 ja 2018, joista jälkimmäisen perusteella yliopisto suoritti asiassa varsinaisen tutkinnan. Tutkinnan aikana ilmi käyneiden uusien tietojen perusteella yliopisto katsoi A:n syyllistyneen sekä vilppiin, joka ilmeni ansioiden ja julkaisujen vääristelynä ja sepittämisenä, että piittaamattomuuteen, joka ilmeni työhistoriassa annettuina virheellisinä tietoina. A oli siirtynyt jo ennen HTK-loukkauksen toteamista toisen yliopiston palvelukseen, joten päätös toimitettiin tiedoksi myös A:n nykyiselle työnantajalle.

Tapaus 4: Tilaustutkimuksesta ei löydetty perusteita harhautusepäilyille, mutta lähdeviittausvirhe katsottiin plagioinniksi

Yritys X teki tutkimuslaitokselle HTK-loukkausepäilyilmoituksen koskien tutkimuslaitoksen julkaisemaa raporttia, jossa yritys X oli huomannut useita epäkohtia. Yritys X:n mielestä raportin laatineella tutkimuslaitoksella ei ollut tarpeeksi asiantuntemusta raportin kohteen arviointiin ja raportissa annettiin tarkoitushakuinen kuva yritys X:n kilpailijasta, yritys Y:stä. Saatuaan asiasta TENKin lausunnon (TENK 2019:10) tutkimuslaitos käsitteli asian esiselvityksessä. Se totesi kyseisen raportin olleen osa tilaustutkimusta, jonka tutkimuslaitos oli tehnyt yritys Y:lle. Esiselvityksessä yritys X:n esittämät epäilyt todettiin pääosin yksilöimättömiksi eikä niiden katsottu täyttävän HTK-loukkauksen määritelmää. Vain raportin lähdeviittauksissa todettiin yhtä tekstikappaletta koskeva virhe, joka katsottiin plagioinniksi. Lähdeviittausvirhe korjattiin ja korjattu asiakasraportti lähetettiin sen tilanneelle yritys Y:lle.

Loput vuonna 2019 TENKille ilmoitetut tutkimusorganisaatioissa todetut HTK-loukkaukset koskivat ylempään ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetöissä todettua plagiointia.



Kuva 3: TENKin paperiarkisto toimikaudelta 2016-2019. Arkisto liitetään osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön arkistoa ja säilytetään pysyvästi Kansallisarkistossa.

3.3. TENKiltä pyydetty ja TENKin antamat HTK-lausunnot

Vuonna 2019 TENK vastaanotti 23 hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen tutkintaprosesseihin liittyvää lausuntopyyntöä. TENK antoi yhteensä 22 HTK-lausuntoa, joista 12 koski ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetöitä. Lausuntojen lukumäärä oli suurin TENKin toiminnan historiassa.

TENKin lausunnot, lkm (suluissa YAMK-opinnäytteitä koskevien lausuntopyyntöjen ja lausuntojen lukumäärä)	2019	2018	2017	2016	2015
Vastaanotetut HTK-prosessiin liittyneet uudet lausuntopyynnöt	23 (10)	16 (2)	9	9	11
Annetut HTK-prosessiin liittyneet lausunnot; mukana myös eri lausuntopyyntöjä kuin ed. kohdassa	22 (12)	9 (0)	10	8	8
Muut kuin HTK-prosessiin liittyneet asiantuntijalausunnot	1	2	1	1	-

Taulukko 2: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan lausunnot, lukumäärä (suluissa YAMK-opinnäytteitä koskevien lausuntopyyntöjen ja lausuntojen lukumäärä).

Lyhennelmät TENKin vuonna 2019 antamista HTK-lausunnoista:

Lausunto 1 (TENK 2019:1): Ansioluettelon paisuttelu oli vastuutonta muttei yltänyt HTK-loukkaukseen

Tekniikan alan tutkijat A ja B katsoivat, että tutkija C oli professorin tehtävää hakiessaan paisutellut ansioluetteloaan ja syyllistynyt tekijyyden manipulointiin. Yliopiston asiassa suorittaman varsinaisen tutkinnan perusteella yliopisto katsoi, että vaikka C:n ansioluettelossa oli joitain epäselvyyksiä ja poikkeamia, jotka tuli korjata, C ei ollut syyllistynyt hyvän tieteellisen käytännön loukkaukseen.

A ja B pyysivät asiassa TENKin lausuntoa siitä, oliko C syyllistynyt tieteellisten ansioidensa paisutteluun ja oliko tutkintaprosessi suoritettu yliopistossa TENKin ohjeiden mukaisesti. Lisäksi he halusivat TENKin kannan siihen, olivatko C:lle määrättyt seuraamukset riittävät ja pitäisikö tutkintaprosessiin liittyvien asiakirjojen olla julkisia.

TENK totesi lausunnossaan, että C:n professorin tehtävän haussa käyttämä ansioluettelo sisälsi useita epätäsmällisyyksiä ja että C oli toiminut vastuuttomasti paisuttelemalla tieteellisiä ansioitaan. Teko ei kuitenkaan ollut niin vakava, että sitä olisi voinut pitää hyvän tieteellisen käytännön loukkauksena. TENK siis katsoi yliopiston toimineen TENKin ohjeiden mukaisesti päättäessään, ettei C ollut syyllistynyt HTK-loukkaukseen.

TENK ei ota kantaa tutkimusorganisaatioiden määräämiin sanktioihin tai seuraamuksiin, koska ne eivät kuulu sen toimivaltaan. HTK-asiakirjojen julkisuuden osalta TENK totesi lausunnossaan sekä TENKin että yliopiston asiakirjojen olevan julkisuuslain perusteella julkisia niiltä osin, kuin ne eivät sisällä salassa pidettävää tietoa. Lausunnossaan TENK korosti, että C:n on korjattava ansioluettelonsa kaikilta osin TENKin laatimaa "Tutkijan ansioluettelomallia" noudattavaksi.

Lausunto 2 (TENK 2019:2): HTK-loukkausepäily ei ollut ilkivaltainen, vaikkei se johtanutkaan HTK-loukkauksen toteamiseen

Edellisessä lausuntolyhennelmässä (TENK 2019:1) mainittu tekniikan alan tutkija C pyysi TENKin lausuntoa samasta yliopiston päätöksestä kuin tutkijat A ja B. Tutkija C oli tyytyväinen loukkausepäilyn käsittelyyn yliopistossa, mutta katsoi kuitenkin, että A ja B olivat syyllistyneet perättömään ja ilkivaltaiseen ilmiantoon HTK-loukkauksesta ja C:n tutkijanuran epäasialliseen vaikeuttamiseen. C katsoi lisäksi, että A ja B olivat käyttäneet HTK-prosessia työyhteisöongelmien ja erimielisyyksien käsittelyyn.

Lausunnossaan TENK ei ottanut kantaa HTK-ilmoituksen tekijöiden motiiveihin. Tutkimuseettisten kysymysten osalta TENK katsoi, että koska yliopiston tutkintaryhmä oli todennut C:n ansioluettelossa joitain epäselvyyksiä ja poikkeamia ja kehottanut tätä korjaamaan ne, A:n ja B:n tekemä HTK-loukkausepäily ei ollut perätön tai ilkivaltainen. Näin ollen HTK-ilmoituksen tekeminen ei ollut toisen tutkijan työn epäasiallista vaikeuttamista.

Lausunto 3 (TENK 2019:3): Sisällöllinen samankaltaisuus tutkimussuunnitelmassa ja taideproduktiossa ei ollut plagiointia tai anastamista

Taiteen alan jatko-opintoihin pyrkivä maisteri A epäili, että lehtori B oli plagioinut ja anastanut A:n tutkimussuunnitelmassa kehitetyn uuden idean. Epäilyn mukaan B esitteli anastetun idean sekä taiteellisessa esityksessä että ohjelmalehtisessä. A pyysi lisäksi TENKin näkemystä siitä, oliko yliopisto toteuttanut esiselvityksen asianmukaisesti, kun hänen toimittamaansa tallennetta esityksestä ei ollut otettu huomioon asian selvittämisessä.

TENKin näkemyksen mukaan ohjelmalehtisen tekstikohdissa oli havaittavissa sisällöllistä samankaltaisuutta A:n tutkimussuunnitelman kanssa vain yleisellä tasolla, jolloin kyseessä ei ollut plagiointi. Myös muut yhtäläisyydet olivat yleisiä ja sattumanvaraisia.

TENK kuitenkin huomautti, että prosessin läpinäkyvyyden ja selkeyden vuoksi yliopiston olisi ollut syytä tutustua myös kiistanalaisen esityksen tallenteeseen. Mutta koska epäily samankaltaisuus oli niin yleisellä tasolla, ei lisämateriaali olisi TENKin arvion mukaan tuonut asian käsittelyyn mitään sellaista uutta, joka olisi antanut aihetta tarkastella sitä toisin. TENK yhtyi yliopiston arvioon siitä, ettei lehtori B ollut loukannut hyvää tieteellistä käytäntöä.

Lausunto 6 (TENK 2019:6): Puutteellinen viittaaminen opinnäytteessä oli piittaamattomuutta ja anastamista. Yliopistolle moitteet HTK-prosessin pitkittymisestä.

Yhteiskuntatieteiden alan tutkija A epäili, että jatko-opiskelija B oli lisensiaatintyössään plagioinut hänen väitöskirjaansa. Asia oli tullut ilmi ensimmäisen kerran vuonna 2010, kun lisensiaatintyön tarkastusprosessi keskeytettiin. Sitten lisensiaatintyö hyväksyttiin. A:n mukaan siihen oli tehty vain vähäisiä muutoksia, joten hän teki asiassa HTK-epäilyilmoituksen yliopistolle. Tiedekunnan dekaani tutki tapauksen ja totesi, että työ ei sisältänyt tietoista tai tahallista plagiointia. TENKiä ei informoitu prosessista. A teki asiassa uuden ilmoituksen yliopiston rehtorille 2017. Asiassa suoritettua varsinaisen tutkinnan jälkeen ei todettu vilppiä.

Myöskään TENKin mukaan HTK-ohjeen mukainen määritelmä plagioinnista ei täyttynyt, sillä lisensiaatintyössä viitataan A:n väitöskirjaan useassa kohtaa. Sen sijaan TENK katsoi, että B oli syyllistynyt vähättelynä ja puutteellisena viittaamisena ilmenevään piittaamattomuuteen. Puutteellinen viittaaminen oli niin runsasta ja lukijaa harhaanjohtavaa, että TENK katsoi tietyissä kohdin myös anastamisen tunnusmerkkien täyttyneen.

Yliopiston toiminnassa TENK löysi paljon huomautettavaa. Se muun muassa katsoi, että yliopisto teki menettelytapavirheen, kun se ei käynnistänyt asiassa HTK-ohjeen mukaista prosessia. Varsinaisessa tutkintaryhmässä ei TENKin mukaan ollut yhtään aidosti yliopiston ulkopuolista jäsentä.

Lausunto 9 (TENK 2019:9): Tutkijan työn kriittinen arviointi ei ollut tutkijan työn epäasiallista vaikeuttamista

Oikeustieteen alan tutkija A epäili, että arvioitsija B oli syyllistynyt tutkijan työn epäasialliseen vaikeuttamiseen A:n dosentin arvion hakuprosessissa. A epäili, että B vähätteli A:n ansioita eikä ollut

tutustunut kaikkeen hänelle toimitettuun aineistoon. Lisäksi A epäili, että tiedekunnan johto oli toiminut HTK:n vastaisesti, kun se ei ollut myöntänyt hänelle dosentin arvoa.

Lausunnossaan TENK totesi, että dosentin arvon nimitysprosessiin liittyvät kysymykset eivät kuulu sen toimivaltaan. Tiedekunta oli A:n dosenttihakemusta käsitellessään käyttänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa. B suoritti hakemusta arvioidessaan hänelle annetun tehtävän eikä tutkimuksen kriittinen arviointi loukannut hyvää tieteellistä käytäntöä. TENKille toimitetun aineiston perusteella ei ollut mahdollista päätellä, että B olisi vähätellyt A:n ansioita ja näin vaikeuttanut tämän toimintaa tutkijana.

Lausunto 10 (TENK 2019:10): Oikeudenkäynnin asiantuntijalausuntoon liittyvässä epäilyssä tuli käynnistää HTK-prosessi

Yritys X epäili, ettei tekniikan alan tutkijoiden kirjoittama raportti ollut puolueeton. Raporttia oli käytetty asiantuntijalausuntona yrityssalaisuuden rikkomiseen liittyneessä oikeudenkäynnissä, jossa X oli osapuolena. Lisäksi X epäili, että raportin kirjoittajaluetteloa oli paisuteltu ja että raportissa esiintyi plagiointia.

Asiassa ei käynnistetty HTK-prosessiin kuuluvaa esiselvitystä sillä perusteella, että raportti ei ollut tieteellinen julkaisu. TENKin näkemyksen mukaan epäily kuului HTK-ohjeen soveltamisalaan, sillä HTK-ohje sitoo tutkijoita myös silloin, kun he antavat asiantuntijalausuntoja oman tieteenalansa edustajina. Asiassa oli näin ollen käynnistettävä TENKin menettelyohjeiden mukainen HTK-prosessi.

Lausunto 11 (TENK 2019:11): Plagiaatintunnistusohjelman käyttö ei ollut tarpeen opinnäytetyön plagioinnin laajuuden toteamiseksi

Yliopisto oli esiselvityksen perusteella todennut maisteri A:n syyllistyneen kasvatustieteiden alan pro gradu -tutkielmassa hyvän tieteellisen käytännön loukkaukseen, mutta tekoa ei pidetty erityisen vakavana (ks. TENKin toimintakertomuksen 2018 tapaus 5 kohdassa 3.2. Tutkimusorganisaatioissa todetut HTK-loukkaukset).

Asiassa tehdyn uuden HTK-ilmoituksen perusteella yliopisto käynnisti kuitenkin toisen esiselvityksen, jonka perusteella A:n todettiin esittäneen harhaanjohtavasti omissa nimissään toisten tuloksia ja johtopäätöksiä. Yliopisto katsoi A:n syyllistyneen sekä piittaamattomuuteen hyvästä tieteellisestä käytännöstä että vilppiin, joka ilmeni plagiointina.

Yksityishenkilö B oli tyytymätön siihen, ettei asiassa käynnistetty varsinaista tutkintaa, vaikka esiselvityksessä oli noussut esiin kysymys aiempaa laajemmasta vilpistä. Esiselvittäjällä ei myöskään ollut ollut mahdollisuutta käyttää sähköistä plagiaatintunnistusohjelmaa, koska A ei ollut antanut lupaa työnsä digitointiin.

Lausunnossaan TENK totesi, että HTK-ohje on laadittu tieteellisen tutkimuksen laadun varmistamiseksi. Tilanteissa, joissa kyse on opinnäytteestä ja joissa esiselvitys on jo selkeästi osoittanut HTK-loukkauksen tapahtuneeksi, varsinainen HTK-tutkinta tulisi käynnistää pääsääntöisesti vain epäillyn pyynnöstä tai muutoin perustellusta syystä. Plagioinnin voi todeta myös ilman plagiaatintunnistusohjelmaa.

Lausunto 18 (TENK 2019:18): Ansioluettelon paisuttelu ei ollut törkeää, mutta epäilyt kirjoittajalistan manipuloinnista, plagioinnista ja itseplagioinnista tuli selvittää varsinaisessa tutkinnassa.

Professori A epäili, että tekniikan alan tutkija B oli paisutellut ansioitaan ansioluettelossaan. Lisäksi A epäili, että B oli syyllistynyt yhteisartikkelissa plagiointiin ja itseplagiointiin sekä kirjoittajalistan manipulointiin lisäämällä jatko-opiskelija C:n ensimmäiseksi tekijäksi ilman C:n suostumusta. Yliopisto suoritti asiassa kaksi erillistä esiselvitystä, joiden mukaan hyvää tieteellistä käytäntöä ei ollut loukattu.

TENKin mukaan B:n ansioluettelossa oli moitittavana pidettäviä kohtia, mutta kokonaisuutena arvioiden toiminta ei ollut niin törkeää, että hyvää tieteellistä käytäntöä olisi loukattu.

Sen sijaan epäilyssä, joka kohdistui yhteisartikkeliin, ei TENKille toimitetun aineiston perusteella ollut mahdollista päätellä, oliko B:llä kanssakirjoittajien suostumus käyttää aineistoa uudessa artikkelissa viittaamatta saman aineiston pohjalta aiemmin julkaistuun kirjaan. Myös ensimmäiseksi kirjoittajaksi merkityn C:n kuuleminen esiselvityksessä oli ollut puutteellista. Tässä tapauksessa TENK katsoi, että yliopiston tuli suorittaa asiassa HTK-prosessin mukainen varsinainen tutkinta.

Lausunto 19 (TENK 2019:19): Yliopiston piti käynnistää varsinainen tutkinta toimittajan kontribuution selvittämiseksi. Moitteet HTK-prosessin pitkittymisestä.

Tutkija A epäili, että tutkijat B, C ja D olivat syyllistyneet piittaamattomuuteen hyvästä tieteellisestä käytännöstä, kun he eivät maininneet häntä kasvatustieteen alan hankeraportin pohjalta laaditun käsikirjan toimittajalistauksessa. A oli osallistunut käsikirjan suunnitteluun, mutta jättäytynyt pois hankkeesta ennen kirjan julkaisua.

Yliopisto antoi asiassa ensimmäisen päätöksensä maaliskuussa 2017. Päätöksen mukaan kyse ei ollut HTK-asiasta eikä esiselvitystä käynnistetty. TENK antoi tästä päätöksestä A:n pyynnöstä 1. lausunnon, jonka mukaan yliopiston tuli käynnistää asiassa HTK-prosessin mukainen esiselvitys. Esiselvityksen mukaan HTK-loukkausta ei ollut tapahtunut. A oli tyytymätön päätökseen. Toisessa lausuntopyyntössään hän pyysi TENKin näkemystä myös yliopiston suorittamasta HTK-prosessista, joka oli kestänyt huomattavan kauan.

A oli TENKin näkemyksen mukaan ollut mukana käsikirjan toimituskunnassa, mutta osapuolilla oli eriävä näkemys siitä, mitä hänen kontribuutiostaan on sovittu. Koska HTK-loukkauksen mahdollisuutta ei esiselvityksen perusteella voinut sulkea pois, TENK katsoi, että yliopiston oli suoritettava HTK-ohjeen mukainen varsinainen tutkinta asian selvittämiseksi.

TENK piti moitittavana HTK-epäilyn käsittelyyn yliopistossa kulunutta huomattavan pitkää aikaa.

Lausunto 21 (TENK 2019:21): Yli 20 vuotta vanhan teoksen mainitsematta jättäminen ei ollut puutteellista viittaamista aiempiin tutkimustuloksiin

Yhteiskuntatieteiden alan tutkija A katsoi, että saman alan tutkija B:n erääseen verkkojulkaisuun kirjoittamassa luvussa käytetyt tutkimusmenetelmät ja tulokset olivat yhteneväiset A:n yli 20 vuotta

aiemmin julkaiseman teoksen kanssa. B:n kirjoittama kiistanalainen luku oli tilaustutkimukseen liittyneen asiantuntijatyöskentelyn yhteenveto.

A katsoi, että B:n olisi pitänyt mainita A:n teos, koska tutkijan tulee perehtyä kaikkeen tietoon ja aiempaan tutkimukseen, jota hänen tutkimusaiheestaan on käytettävissä. Koska A:n teosta ei mainittu B:n artikkelin lähdeluettelossa, A katsoi B:n syyllistyneen myös plagiointiin.

Yliopisto suoritti asiassa esiselvityksen ja tuli siihen tulokseen, että HTK-loukkausta ei ollut tapahtunut. A pyysi asiasta lausuntoa TENKiltä.

Lausunnossaan TENK totesi, että muiden tutkijoiden osuuden vähättely, kuten mainitsematta jättäminen, voi olla hyvän tieteellisen käytännön loukkaus vain, jos tutkijan toiminta on ollut törkeää. Se, ettei yli 20 vuotta vanhaa teosta mainita artikkelin lähdeluettelossa, ei TENKin mukaan täytä HTK-loukkauksen tuntomerkkejä. Samaten tutkimusmenetelmien epäillyn plagioinnin osalta TENK yhtyi yliopiston näkemykseen siitä, että kyseiset menetelmät olivat olleet yleisesti käytössä eri tieteenaloilla jo pitkään.

Muut vuonna 2019 annetut lausunnot koskivat ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetöiden plagiointiepäilyjen käsittelyä ammattikorkeakouluissa.

4 | IHMISTIETEIDEN EETTINEN ENNAKKOARVIOINTI

TENK koordinoi ihmistieteiden alan tutkimuksen eettisen ennakkoarvioinnin toimintaa Suomessa ja edistää alueellisten ja organisaatiokohtaisten ihmistieteiden eettisten toimikuntien yhteistyötä. Toimikuntien tehtävänä on antaa tutkijoiden pyynnöstä ennakkoarviointilausuntoja tutkimussuunnitelmien eettisyydestä ja muista tutkimukseen sisältyvistä riskeistä. Arvioinnin perustana on TENKin laatima ohje, jonka noudattamiseen organisaatiot ovat sitoutuneet.

TENK uudisti vuodelta 2009 peräisin olevan ohjeistuksen ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä periaatteista ja ihmistieteiden eettisestä ennakkoarvioinnista. Uudessa ohjeessa otetaan huomioon muuttunut tietosuojalainsäädäntö. Samalla ohjeen soveltamisalaa laajennettiin ja arviointiohjeita täsmennettiin. Uudistuksen valmisteli TENKin työryhmä, jota johti Tietoarkiston kehittämisspällikkö **Arja Kuula-Luumi** ja jonka sihteerinä toimi TENKin asiantuntija **Iina Kohonen**. *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019* laadittiin yhdessä tiedeyhteisön kanssa. Se astui voimaan 1.10.2019 siihen sitoutuneissa tutkimusorganisaatioissa.

TENKin toimisto seuraa ennakkoarvioinnin tilannetta keräämällä vuosittain tietoa toimikuntien käsittelemistä tapauksista ja ylläpitää toimikuntien yhteystietolistaa. Uuteen ihmistieteiden eettiseen ohjeeseen oli sitoutunut vuoden 2019 lopussa yhteensä 56 organisaatiota.



Kuva 4: Ohjetyöryhmän puheenjohtaja Arja Kuula-Luumi ja TENKin varapuheenjohtaja Erika Löfström esittelevät ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin uutta ohjetta Etiikan päivässä 13.3.2019.

Sitoutuneiden organisaatioiden antamien tietojen mukaan lausuntopyyntöjen määrissä on runsaasti vaihtelua, ja vaikka lausuntopyyntöjen kokonaismäärä oli laskenut edellisvuotisesta, työmäärä oli joissain toimikunnissa lisääntynyt merkittävästi. Muuttuneen tietosuojalainsäädännön vaatimukset työllistävät myös eettisiä toimikuntia, minkä tähden yhteistyö organisaation tietosuojavastaavien ja lakimiesten kanssa on koettu hyödylliseksi. Toimikunnilta pyydetään lausuntoa myös tapauksissa, joissa eettistä ennakoarviointia ei TENKin ohjeiden mukaan vaadita. Tällöin lausunnonpyytäjälle on voitu antaa vain kuvaus Suomen järjestelmästä, jonka tutkija voi halutessaan toimittaa esimerkiksi lehdelle. Kaiken kaikkiaan yleisen tietoisuuden eettisestä ennakoarvioinnista koettiin kasvaneen.

Ihmistieteiden eettisten toimikuntien käsittelemät tapaukset, lkm	2019	2018	2017	2016	2015
Eettisen ennakoarvioinnin lausuntopyynnöt	432	468	412	392	341
Eettisten toimikuntien antamat lausunnot	389	457	385	324	295
Kielteinen lausunto ²	0	13	27	24	24
Lausuntoa ei ole annettu (ennakoarviointia ei katsottu tarpeelliseksi tai lausuntopyyntö ohjattu toiseen toimikuntaan)	36	26	35	41	25
Seurantakyselyyn vastanneiden organisaatioiden lkm	27	24	30	25	25

Taulukko 3: Ihmistieteiden eettisten toimikuntien käsittelemät tapaukset, lukumäärä.

5 | YHTEISTYÖ, ALOITTEET SEKÄ JULKAISU- JA TIEDOTUSTOIMINTA

Vuonna 2019 TENK ja Tieteellisten seurain valtuuskunta (TSV) jatkoivat keskustelua siitä, että TSV ryhtyisi toiminnassaan aktiivisesti edistämään hyvää tieteellistä käytäntöä. TSV:n hallitus sitoutui 9.12.2019 noudattamaan HTK-ohjetta oman henkilöstönsä osalta. TSV tulee myös suosittellaan jäsenseuroilleen sitoutumista ohjeeseen.

TENKin jäsenet ja pääsihteeri verkostoituivat ja esittelivät TENKin toimintaa pitämällä seminaariesitelmää (LIITE 1) sekä julkaisemalla artikkeleita ja antamalla haastatteluita (LIITE 2).

TENKin jäsenet toimivat aktiivisesti sekä valtakunnallisissa että paikallisissa eettisissä toimikunnissa ja työryhmissä (LIITE 3).

TENK perusti vuonna 2019 Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja -sarjan (ISSN 2490-161X pain., ISSN 2669-9427 pdf). Julkaisusarjassa ilmestyi vuoden aikana yhteensä kuusi julkaisua, joista viisi sekä painettuna että sähköisenä.

² Vuonna 2019 ja sen jälkeen kielteisellä lausunnolla tarkoitetaan, että ei voitu antaa puoltavaa lausuntoa lainkaan tai tutkimussuunnitelmaan vaadittuja korjauksia ei ole tehty tai lausuntopyyntöön pyydettyä lisämateriaalia ei ole toimitettu. Ennen vuotta 2019 lukumääriin sisältyy myös tapauksia, joissa lausuntopyyntö on palautettu ehdottomin korjausvaatimuksin.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja - Publications of the Finnish National Board on Research Integrity TENK:

1. Ari Salminen ja Lotta Pitkänen: Tutkimusyhteisöissä kaikki hyvin? Tutkimuseetiikan barometri 2018
2. A Practical Model of the Self-Regulation of Academic Integrity: A Chinese-English Edition of the Code of Conduct for Research Integrity in Finland
3. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019 (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi)
4. A Practical Model of the Self-Regulation of Academic Integrity: A Russian-English Edition of the Code of Conduct for Research Integrity in Finland
5. Un modelo práctico de autorregulación en la deontología académica: edición en español del código finlandés de buenas prácticas en la investigación (vain pdf-muodossa)
6. Tieteellisten julkaisujen tekijyydestä sopiminen. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan suositukset 2018 (2. uudistettu painos; suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi)

6 | KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

TENKin pääsihteeri Sanna-Kaisa Spoofo toimii Euroopan kansallisten tutkimuseettisten toimistojen verkosto ENRIO:n (European Network of Research Integrity Offices) puheenjohtajana kaudella 2018–2021. Spoofo toimii myös ENRIO:n whistleblowing-työryhmän vetäjänä. ENRIO:ssa oli vuoden 2019 lopussa 32 jäsenorganisaatiota 24 Euroopan maasta.



Kuva 5: ENERi-hankkeen Birgit Buschbom (vas.) Itävallan tutkimuseetiikkatoimistosta ja ENRIO:n sihteeri Kalle Videnoja ENERi:n, ENRIO:n ja Vastuullinen tiede -hankkeen näyttelyosastolla Hong Kongissa kesäkuussa 2019.

Vuonna 2019 ENRIO käynnisti TENKin johdolla organisaatiomuutoksen epävirallisesta verkostosta Belgian oikeusjärjestelmässä toimivaksi yhdistykseksi. ENRIO-yhdistys perustetaan vuoden 2020 aikana, jonka jälkeen vanhan verkoston toiminnot sulautetaan yhdistykseen parin vuoden siirtymäajan puitteissa. TENK kuuluu ENRIO-yhdistyksen perustajajäseniin n. 15 muun eurooppalaisen kansallisen tason tutkimusetiikkatoimijan kanssa.

Toinen TENKin puheenjohtajakauden tavoite on ollut joka toinen vuosi järjestettävän eurooppalaisen tutkimusetiikkakongressin perustaminen ja vakiinnuttaminen. Ensimmäinen ENRIO:n kongressi, ENRIO2020 Congress on Research Integrity Practice, päätettiin järjestää TENKin vetovastuulla yhdessä ENRIO:n ja Aalto-yliopiston kanssa Dipolissa Espoon Otaniemessä 5.-7.10.2020. Kongressin ohjelmakomitea piti Suomessa ensimmäisen kokouksensa 19.6.2019.

TENKin puheenjohtaja ja sihteeristö tekivät vuoden aikana useita kokous- ja opintomatkoja:

- The Flemish Commission for Research Integrity, Bryssel 16. - 17.1.2019
- ENRIO-kokous, Praha 25. - 27.3.2019
- The 6th World Conference on Research Integrity, Hongkong 2. - 5.6.2019
- The Norwegian National Research Ethics Committees, Oslo 11. - 12.9.2019
- ENRIO-kokous, Krakova 25. - 26.9.2019
- ENERI-hankkeen päätösseminaari, Bryssel 28. - 29.10.2019

7 | HENKILÖSTÖ JA TALOUS

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi TENKille erityisavustuksen kansainvälistymisen edistämiseksi vuosille 2019 - 2021.

Pääsihteeri Sanna-Kaisa Spoofin lisäksi neuvottelukunnan sihteeristössä työskenteli asiantuntija TaT **lina Kohonen** sekä osa-aikaisina suunnittelija FM **Terhi Tarkiainen** ja toimistos sihteeri KTK **Kaisu Reiss**. Kansainvälisten asioiden koordinaattorina ja ENRIO:n sihteerinä toimi 18.3.2019 lähtien VTM **Kalle Videnoja**.

TENKin ja TJNK:n yhteisessä Vastuullinen tiede -hankkeessa työskenteli osa-aikaisena verkkotoimittajana FM **Maija Lähteenmäki** ja koordinaattorina FT **Anni Sairio**. 1.9.2019 lähtien Sairio työskenteli myös ENRIO2020 -kongressin osa-aikaisena konferenssisihteerinä.

TENKin sihteeristö työskentelee Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) yhteydessä osoitteessa Snellmaninkatu 13, Helsinki. TSV tarjoaa TENKille talous- ja henkilöstöhallinnon, verkkoyhteydet, tietotekniikkapalveluita sekä toimistotilat. Tieteiden talon tilat ovat maksutta käytettävissä kokouksia ja seminaareja varten.



Kuva 6: TENKin sihteeristö: Terhi Tarkiainen (vas.), Kaisu Reiss, Anni Sairio, Kalle Videnoja, Sanna-Kaisa Spoof, Iina Kohonen ja Maija Lähtenmäki.

Tämä toimintakertomus on hyväksytty Tutkimuseettisen neuvottelukunnan kokouksessa 8.4.2020.

Riitta Keiski
Puheenjohtaja

Sanna-Kaisa Spoof
Päsihteeri

Tekstin toimitus: Terhi Tarkiainen

LIITE 1

Tutkimusetiikkaan liittynyt opetus, esitelmät ja pyydetty puheenvuorot

Puheenjohtaja Riitta Keiski

- Research Ethics, kurssi (3-5 op), Oulun yliopisto, Teknillinen tiedekunta, Oulu 10.1.-1.3.2019.
- Tieteenalakohtaisia eettisiä kysymyksiä – tekniikan etiikka ja ympäristöetiikka, luento jatko-opintokurssilla Tieteellinen tutkimus ja etiikka, University of Oulu Graduate School, Oulun yliopisto, Oulu 29.03.2019.
- Science and Ethics - Research Integrity, luento jatko-opintokurssilla I4FUTURE Intensive course 2019: Methods for Image and Spectral Data Analysis and Interpretation, 13.-17.5.2019, Oulun yliopisto, Oulu 13.5.2019.
- Technology, Natural Sciences & Environment, luento jatko-opintokurssilla Scientific Research and Ethics (920002J), University of Oulu Graduate School, Oulun yliopisto, Oulu 29.11.2019.
- Science and Ethics - Research Integrity, luento kurssilla Advanced Separation Processes, Oulun yliopisto, Teknillinen tiedekunta, Oulu 12.12.2019.

Varapuheenjohtaja (31.1.2019 asti) Pekka Louhiala

- Iso paha, pieni paha ja siltä väliltä, alustus paneelissa Rohkeus puuttua tiedevilppiin, Tieteen päivät, Helsinki 10.1.2019.
- Research ethics for health scientists, kurssi (2 op), Helsingin yliopisto, Biomedicum, Helsinki 15.1. - 7.2.2019.

Varapuheenjohtaja (1.2.2019 alkaen) Erika Löfström

Opetus:

- Early Career Researcher workshop: Ethics as researcher competence. With Anu Tammeleht, Tallinn University, Tallinna 15.2.2019.
- Aktuellt inom forskningsetiken: etikprövning och GDPR, Helsingfors universitet, pedagogiska fakulteten, Helsinki 27.2.2019.
- European Network for Research Ethics and Research Integrity (ENERI) Research Ethics Boot campin järjestäminen, Praha 26. - 27.3.2019.
- Forskningsetik. Föreläsning på kursen Kvalitativa forskningsmetoder I, Helsingfors universitet, pedagogiska fakulteten, Helsinki 15.10.2019.
- The Ethics of Doctoral Supervision, workshop within the ERASMUS + project Researcher Identity Development - Science in Society Strategies, University of Helsinki, Helsinki 23.10.2019.
- The ENERI CLASSROOM: Building capacity and creating synergy in research ethics and research integrity. With Eugenijus Gefenas, ENERI Final Conference 28.10.2019.
- Forskningsetik. Föreläsning på kursen Kvalitativa forskningsmetoder II, Helsingfors universitet, pedagogiska fakulteten, Helsinki 13.11.2019.
- Research ethics and Integrity for Doctoral Students (PSYT918), 2 ECTS course, University of Helsinki marras-joulukuu 2019.

Esitelmät:

- Onko opettajalla rohkeutta puuttua vilppiin? Tapaus: Plagiointi. Tieteen päivät, Helsinki 10.1.2019.
- Learning Research Integrity. H2020 project Paths2Integrity kick off meeting, Coburg 10-11.1.2019.
- Ethics in doctoral supervision – What is it and how does it matter? Symposium on Doctoral Supervision. ETH Zürich 24. - 25.1. 2019.

- The Ethics of Doctoral Supervision. Expectation management in doctoral education. University of Akureyri, Islanti 8.4.2019.
- Ohjauksen etiikka. Jatko-opiskelijoiden symposium, Teologinen tiedekunta, Helsingin yliopisto 21.5.2019.
- IEEEA-toimikunnan perustaminen. Tutkimuslaitosten TULANET-verkosto, Helsinki 13.6.2019.
- Löfström, E., Kyllönen, S., Pitkänen, H., Cekanauškaite, A., Lukaseviciene, V. & Gefenas, E. (2019). Expert strategies on research integrity problem-solving, 6th World Conference for Research Integrity (WCRI), Hong Kong 2. - 5.6.2019. (Poster presentation)
- Löfström, E. Research integrity as a core transversal academic career competence: Identifying features of expert learning. European Association for Research on Learning and Instruction (EARLI), Aachen, Germany, 12. - 16.8.2019 (Paper presentation).
- Tammeleht, A., Rodríguez-Triana, M., & Löfström, E. Scaffolding a collaborative learning process in research ethics among novice researchers. European Association for Research on Learning and Instruction (EARLI), Aachen 12. - 16.8.2019 (Paper presentation).
- Remmik, M., Roos, L., & Löfström, E. Doctoral students experiences of the ethics of supervision. European Association for Research on Learning and Instruction (EARLI), Aachen 12. - 16.8.2019 (Paper presentation).

Jäsen Susanna Näreaho

- Vilpittömästi hyvä YAMK-tutkinto. AMK Päivät 2019, Savonia ammattikorkeakoulu, Kuopio 8.5.2019.
- Vastuullinen TKI-toiminta. HAMK100 - Tutkimusetiikan iltapäivä, Hämeen ammattikorkeakoulu, Hämeenlinna 21.11.2019.
- Vastuullinen TKI-toiminta. Ihmisen toimiva kaupunki -innovaatiokeskittymän henkilöstökoulutus, Metropolia, Helsinki 11.12.2019.

Pääsihteeri Sanna Kaisa Spoof

- Kuka uskaltaa puhalttaa pilliin? Tieteen päivät, Helsinki 10.1.2019.
- Why do we need a legal entity for ENRIO? ENRIO:n kokoukset, Bryssel 17.1.2019 ja Praha 25.3.2019.
- Hyvä tieteellinen käytäntö. TENKin ohjeita ja suosituksia. Koulutus Karelia AMK:n henkilökunnalle, Joensuu 19. - 20.2.2019.
- Responsible conduct of research in Finland 2019. Guidelines and recommendations from the Finnish National Board on Research Integrity. UKRIO Annual Conference, Lontoo 8.5.2019.
- TENKin tehtävät ja hyvä tieteellinen käytäntö. Tutkimusetiikan tukihenkilökoulutus, Tampereen yliopisto 15.5.2019.
- Hyvä tieteellinen käytäntö. Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI 27.5.2019
- Responsible conduct of research in Europe with 1) the self-regulation framework on research integrity of Finland and 2) the European Network of Research Integrity Offices ENRIO as examples. Euroopan komissio, Eastern Partnership -kongressi, Tbilisi 25.6.2019.
- Workshop on whistleblowing. ENRIO:n kokous, Krakova 26.9.2019.
- ENERI – a network of networks, panel discussion. The European Network of Research Ethics and Research Integrity ENERI Final Conference, Bryssel 28.10.2019.
- TENKin HTK-prosessi ja rahoittajaorganisaatiot. Suomen Akatemia 4.12.2019.

Asiantuntija Iina Kohonen

- HTK-prosessin vaiheet. Ammattikorkeakoulujen tutkimusetiikan tukihenkilöiden tapaaminen. Metropolia ammattikorkeakoulu, Helsinki 13.2.2019.
- Vastuullisen tieteen työpaja ammattikorkeakouluille yhdessä Anni Sairion kanssa. Metropolia ammattikorkeakoulu, Helsinki 27.3.2018.

- Authorship in Scientific publishing. Guidelines and recommendations from the Finnish National Board on Research Integrity. Lappeenranta teknillinen yliopisto 6.3.2019.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ohjausprosessissa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita ja suosituksia. Taideyliopisto, Helsinki 28.3.2019.
- Ethical review in Human Sciences. Guidelines and recommendations from the Finnish National Board on Research Integrity. The Norwegian National Research Ethics Committees, Oslo 12.9.2019
- Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin uudistetut ohjeet. Tutkimuseetiikan iltapäivä, Oulun yliopisto 9.9.2019.
- Ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi ja muita TENKin ohjeita ja suosituksia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 10.10.2019.
- Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin uudistetut ohjeet. Ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi -koulutus. Turun yliopisto 30.10.2019.
- Eettinen ennakoarviointi ja uudistuneet ohjeistukset yhdessä Sanna koulun kanssa. Tutkimuseetiikan päivä, Lapin yliopisto 8.11.2019.
- Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja eettisen ennakoarvioinnin uudet ohjeet. Tutkijan tietosuoja- ja etiikkapaketti, Kansaneläkelaitos, Helsinki 12.11.2019.
- Responsible conduct of research. Guidelines and recommendations from the Finnish National Board on Research Integrity. The Diversity of Ethics in the Study of Religion, Lammin biologinen asema 15.11.2019.

Koordinaattori Anni Sairio

- Investigating Responsible Research in Finland: The Research Integrity Barometer 2018 and the 2015-2019 Surveys of (In)appropriate Feedback, 6th World Conference on Research Integrity, Hongkong 2. - 5.6.2019.
- Kongressinsuunnittelutyöpaja, ENRIOn kokous, Krakova 26.9.2019.

LIITE 2

Tutkimuseetiikkaan liittyvät julkaisut, annetut haastattelut ja muu tutkimuseetiikkaan liittynyt esiintyminen mediassa

Varapuheenjohtaja Erika Löfström

- Tammeleht, A., Rodríguez-Triana, M. J., Koort, K. & Löfström, E. (2019). Collaborative case-based learning process in research ethics. *International Journal for Educational Integrity*, 15(1), 6 (22p), <https://edintegrity.biomedcentral.com/articles/10.1007/s40979-019-0043-3> (Open access)
- Remmik, M., Tasa, T., Roos, L., & Löfström, E. (2019) Üliõpilaste arvamused plagiadist ja plagiadituvastussüsteemidest (University students' views on plagiarism and plagiarism detection systems). *Estonian Journal of Education / Eesti Haritusteaduste Ajakiri*, 7(1), 157-180. <https://doi.org/10.12697/eha.2019.7.1.07> (Open access)
- Löfström, E., Gefenas, E. Čekanauskaitė, A., Lukaševičienė, V., Kyllönen, S., Pitkänen, H. & Cornér, S. (2019). ENERI Training and Capacity Building Resource. <https://eneri.it.helsinki.fi>. (Openly available)

Jäsen Susanna Näreaho

- Kettunen, J. ja Näreaho, S., 2019. Onko tutkimuksesi kohteena ihminen? Tikissä - Metropolian TKI-toiminnan blogi (5.6.2019) <https://blogit.metropolia.fi/tikissa/2019/06/05/onko-tutkimuksesi-kohteena-ihminen/>
- Vastuullinen TKI-toiminta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita ja suosituksia (2019) - diasarja ammattikorkeakoulujen käyttöön. Ammattikorkeakoulujen avoin TKI-toiminta, oppiminen & innovaatioekosysteemi -hanke.

Pääsihteeri Sanna Kaisa Spoof

- Spoof, Sanna Kaisa: Tiedevilpistä ilmoittaminen vaatii sekä rohkeutta että tietoa hyvästä tieteellisestä käytännöstä. – Kaikenlaista rohkeutta. *Gaudeamus* 2019.
- Haastattelu, Karjalainen 22.2.2019
- Haastattelu, Etelä-Suomen Sanomat 22.2.2019
- Haastattelu, YLE.fi 22.4.2019
- Haastattelu, Nature Index 3.7.2019.

LIITE 3

Eettisten toimikuntien ja vastaavien puheenjohtajuudet ja jäsenyydet

Puheenjohtaja Riitta Keiski

- Etiikkatyöryhmä, Oulun yliopisto, 2019-2021, jäsen
- I4FUTURE Doctoral Programme, Ethics Committee, Oulun yliopisto, 2017-2020, puheenjohtaja

Varapuheenjohtaja Erika Löfström

- Helsingin yliopiston ihmistieteiden tutkimuseettinen toimikunta, puheenjohtaja
- Helsingin yliopiston edustaja LERU-yliopistojen etiikkatyöryhmässä
- Horizon 2020 (SwafS-02-2018) Project "Paths2Integrity" Advisory Board, jäsen
- Plagiarism across Europe and Beyond -konferenssi (Vilna, Liettua 19.-21.6.2019) arvioija
- Horizon 2020-rahoitteinen ENERI -hanke (European Network for Research Ethics and Research Integrity) (2016-2019), koulutusta koskevan työpaketin projektipäällikkö
- Horizon 2020-rahoitteinen VIRT²UE -hanke (Virtue based ethics and Integrity of Research: Train the Trainer program for Upholding the principles of the European code of conduct (2018-2021), projektipäällikkö
- Strategic Partnership in Higher Education -hanke "Researcher Identity Development", tutkimuseettiä koulutuksen ja verkkoresurssin toteutus (2017-2020), vastuullinen tutkija

Jäsen Matti Karhunen

- VTT:n eettinen toimikunta, puheenjohtaja

Jäsen Leena Liimatainen

- Jyväskylän ammattikorkeakoulun eettinen toimikunta, puheenjohtaja

Jäsen Susanna Näreaho

- Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen ihmistieteiden eettinen toimikunta, jäsen

Jäsen Riitta Salmelin

- Aalto-yliopiston tutkimuseettinen toimikunta (Aalto University Research Ethics Committee), jäsen
- Nordic Committee on Bioethics, jäsen

Jäsen Aleksi Tornio

- Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta TUKIJA, jäsen

Jäsen Risto Turunen

- Itä-Suomen yliopiston tutkimuseettisen toimikunta, puheenjohtaja

Pysyvä asiantuntija Krista Varantola

- All European Academies ALLEA, varapresidentti
- ALLEA Permanent working group on science and ethics, jäsen

Pääsihteeri Sanna Kaisa Spoof

- European Network of Research Integrity Offices ENRIO, puheenjohtaja (5.10.2018 alkaen)
- The Pan-European Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education (ETINED) – verkoston ja sen ohjausryhmän jäsen
- Saamentutkimuksen eettisten ohjeiden neuvottelukunta, jäsen

Etiikan päivä 2019: Eettinen ennakoarviointi muutoksessa

13.3.2019 Tieteiden talo, Helsinki

OHJELMA

Klo 12.00 Tervetuloa

- TENKin jäsen, johtava tutkija **Kari Hämäläinen**, VATT

Klo 12.15 Lainsäädännön muutokset ja lääketieteellisten tutkimusten eettinen arviointi

- Lääketieteellisten tutkimusten eettisessä arvioinnissa tapahtuvat muutokset.* Neuvotteleva virkamies **Merituuli Mähkä**, sosiaali- ja terveysministeriö
- Sosiaali- ja terveystiedon toissijainen käyttö: mikä muuttuu uuden lakiesityksen myötä?* Tutkimusjohtaja **Tarja Laitinen**, Tampereen yliopistollinen keskussairaala
- Kommenttipuheenvuorot: kansanedustaja **Sari Raassina** ja professori **Riitta Salmelin**, Aalto-yliopisto

Keskustelun puheenjohtajana toimii pääsihteeri **Outi Konttinen**, TUKIJA

Klo 13.45 - 14.15 Kahvitauko, 2.krs

Klo 14.15 Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin uudistettu ohjeistus

- Horisontti 2020 - EU:n puiteohjelman eettisen ennakoarvioinnin peruste, tavoite ja käytäntö.* Lakimies **Liisa Ewart**, Business Finland
- Ravitsemustiede lääketieteen ja ihmistieteiden rajapinnalla.* Professori **Mikael Fogelholm**, Helsingin yliopisto
- Ihmistieteiden eettiset periaatteet ja TENKin uusi ohje.* Kehittämispäällikkö **Arja Kuula-Luumi**, Tietoarkisto
- Kommenttipuheenvuorot: Nuoriso- ja lapsuudentutkimuksen tutkimuseettisen toimikunnan sihteeri, professori (ma.) **Elina Pekkarinen**, Turun yliopisto ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin asiantuntijalääkäri, erikoislääkäri **Tiina Varis**, TYKS

Keskustelun puheenjohtajana toimii TENKin varapuheenjohtaja, professori **Erika Löfström**, Helsingin yliopisto

Klo 16.00 Seminaari päättyy

- pääsihteeri **Sanna Kaisa Spoof**, TENK

Etiikan päivän järjestäjät: Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK), yhteistyössä Biotekniikan neuvottelukunta (BTNK), Geenitekniikan lautakunta (GTLK), Suomen tiedeakatemit, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta (TJNK), Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta TUKIJA, Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE